

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 301/08-24

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 18. novembra 2008 v senáte zloženom z predsedu Ľubomíra Dobríka a zo sudcov Jána Auxta a Rudolfa Tkáčika v konaní o sťažnosti M. Š., Ž., zastúpenej advokátkou JUDr. M. P., Ž., pre namietané porušenie jej základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a podľa čl. 38 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd a práva na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Žilina v konaní vedenom pod sp. zn. 8 C 46/2001 takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo M. Š. na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a podľa čl. 38 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd a právo na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Žilina v konaní vedenom pod sp. zn. 8 C 46/2001 **p o r u š e n é b o l o .**

2. Okresnému súdu Žilina **p r i k a z u j e**, aby v konaní vedenom pod sp. zn. 8 C 46/2001 konal bez zbytočných prietahov.

3. M. Š. priznáva finančné zadost'učinenie v sume 80 000 Sk (slovom osemdesiat' tisíc slovenských korún), ktoré je Okresný súd Žilina povinný vyplatiť jej do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

4. Okresný súd Žilina je povinný uhradiť M. Š. trovy konania v sume 8 011 Sk (slovom osem tisíc jedenásť slovenských korún) na účet jej advokátky JUDr. M. P., Ž., do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

5. Vo zvyšnej časti s'ťažnosti M. Š. nevyhovuje.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením č. k. III. ÚS 301/08-12 z 24. septembra 2008 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie s'ťažnosť M. Š., Ž. (ďalej len „s'ťažovateľka“), zastúpenej advokátkou JUDr. M. P., Ž., pre namietané porušenie jej základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a podľa čl. 38 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“) a práva na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Žilina (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 8 C 46/2001.

Okresný súd sa na základe výzvy ústavného súdu vyjadril k s'ťažnosti podaním sp. zn. 1 SprS 322/08 doručeným ústavnému súdu 8. novembra 2008, v ktorom sa okrem iného uvádza:

„Podľa vyjadrenia konajúceho sudcu ako novo nastupujúci sudca vo veci vytýčil termín pojednávania na 19. 6. 2006. Ďalší postup vo veci bol ovplyvnený aj jeho chybnou organizáciou práce. Vo veci sa bolo potrebné vysporiadať s okruhom účastníkov v súbehu s dedičským konaním a bola neúspešná súčinnosť o pripojenie priestupkového spisu. Vzhľadom na odstup času bude vo veci postupovať prednostne, aby bolo možné vytýčiť termín pojednávania do 17. 12. 2008.

Zo spisového materiálu je zrejmé, že po podaní návrhu súd návrh doručil na vyjadrenie odporcovi. Konanie bolo komplikované tým, že v priebehu konania navrhovateľka zomrela, preto bolo potrebné vypořadať sa s okruhom účastníkov na strane navrhovateľa. V období, kedy bol spis pridelený pôvodnej sudkyňi JUDr. Jane Urbanovej, došlo k prieťahom, ktoré boli spôsobené veľkým množstvom sporov, ktoré mala táto sudkyňa pridelené na prejednávanie a rozhodovanie. Preto nebolo možné, aby konala vo všetkých veciach bez prieťahov. Po pridelení veci súčasnému zákonnému sudcovi tento vo veci nariadil a uskutočnil pojednávanie. Ako sám uviedol, k zdržaniu došlo aj v dôsledku jeho chybnej organizácie práce. Vzhľadom na podanú ústavnú sťažnosť sudca vo veci bude konať s tým, aby sa konanie uskutočnilo prednostne a aby pojednávanie mohlo byť ešte v priebehu mesiaca december 2008.“

Z označeného podania okresného súdu, ako aj z vyjadrenia právnej zástupkyne sťažovateľky doručeného ústavnému súdu 13. novembra 2008 je zrejmé, že účastníci konania netrávajú na ústnom prerokovaní danej veci.

Na základe uvedeného ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

II.

Z obsahu vyžiadaného spisu okresného súdu sp. zn. 8 C 46/2001 ústavný súd zistil, že 13. októbra 2000 bola tamojšiemu súdu doručená žaloba právnej predchodkyne sťažovateľky o vrátenie daru, ako aj žiadosť o oslobodenie od súdnych poplatkov.

Na základe toho okresný súd uznesením sp. zn. Nc 2203/00 z 20. decembra 2000 oslobodil právnu predchodkyňu sťažovateľky od súdnych poplatkov a 15. marca 2001 previedol spis do registra „C“.

Podaniami doručenými okresnému súdu 26. septembra 2001, 8. októbra 2001, 26. marca 2002 a 18. júna 2002 právna predchodkyňa sťažovateľky žiadala okresný súd o určenie termínu pojednávania, prípadne o vypočutie mimo určeného termínu pojednávania poukazujúc na svoj zhoršený zdravotný stav.

Dňa 12. marca 2003 okresný súd zaslal odporcovi výzvu na vyjadrenie k žalobe, na ktorú odporca reagoval podaním doručeným 24. marca 2003.

Okresný súd však určil termín pojednávania až 26. januára 2006 na 15. február 2006, pričom v tento deň mu bolo prostredníctvom právnej zástupkyne oznámené, že právna predchodkyňa sťažovateľky 10. júla 2004 zomrela. Na základe toho potom okresný súd 16. februára 2006 spracoval výzvu príslušnému notárskemu úradu na poskytnutie informácie o právnych nástupcoch právnej predchodkyne sťažovateľky. Podaním doručeným okresnému súdu 24. februára 2006 príslušný notársky úrad oznámil tamojšiemu súdu, že právna predchodkyňa sťažovateľky zanechala dve deti, a to sťažovateľku a odporcu, ale vzhľadom na napadnutie dôvodov vydedenia zo strany odporcu nemožno do právoplatného skočenia konania vedeného okresným súdom pod sp. zn. 2 C 217/05 určiť okruh dedičov.

Dňa 28. apríla 2006 okresný súd určil termín pojednávania na 12. jún 2006 a zároveň spracoval výzvy právnej zástupkyne sťažovateľky a príslušnému priestupkovému oddeleniu za účelom predloženia spisov. Podaním doručeným okresnému súdu 9. mája 2006 právna zástupkyňa sťažovateľky vopred ospravedlnila svoju neúčast' na pojednávaní a zároveň žiadala o určenie nového termínu pojednávania, pričom podaním doručeným okresnému súdu 10. mája 2006 reagovala na jeho skoršiu výzvu súvisiacu s dokazovaním. Zároveň 12. mája 2006 dožiadané priestupkové oddelenie oznámilo okresnému súdu, že požadované spisy sa v súčasnej dobe nenachádzajú v jeho dispozičnej sfére. V súvislosti

s ospravedlnením právnej zástupkyne sťažovateľky o nemožnosti účasti na pojednávaní 12. júna 2006 okresný súd určil nový termín pojednávania na 19. jún 2006.

Dňa 19. júna 2006 sa na okresnom súde uskutočnilo pojednávanie, ktoré bolo odročené z dôvodu rozhodnutia o návrhu na vstup do konania na strane navrhovateľky, od tohto dňa až do dňa predloženia spisu ústavnému súdu 6. novembra 2008 nebol vykonaný žiadny úkon.

III.

Sťažovateľka sa svojou sťažnosťou domáhala vyslovenia porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a podľa čl. 38 ods. 2 listiny, podľa ktorého každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietáhov. Zároveň namietala aj porušenie svojho práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, podľa ktorého každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom.

Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (aj podľa čl. 38 ods. 2 listiny a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru) vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou „Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu“ (napr. IV. ÚS 221/04, III. ÚS 103/07, III. ÚS 139/07).

Ústavný súd pripomína, že základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov je príkazom pre všetky štátne orgány na také konanie, ktoré vytvára právnu istotu

pre subjekty práva. Základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov zákonodarca zabezpečuje prostredníctvom procesnoprávnych inštitútov, ktoré sú štátne orgány vrátane všeobecných súdov povinné efektívne a vecne správne využívať. Občiansky súdny poriadok (ďalej len „OSP“) obsahuje viaceré účinné prostriedky zabezpečujúce plynulosť a optimálnu dĺžku súdneho konania, ktorej výsledkom je právoplatné rozhodnutie a stav právnej istoty.

Základnou povinnosťou súdu a sudcu je preto zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie.

Táto povinnosť súdu a sudcu vychádza z § 6 OSP, ktorý súdom prikazuje, aby v súčinnosti so všetkými účastníkmi konania postupovali tak, aby ochrana ich práv bola rýchla a účinná, ďalej z § 100 ods. 1 OSP, podľa ktorého akonáhle sa konanie začalo, postupuje v ňom súd zásadne bez ďalších návrhov tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá.

Judikatúra ústavného súdu (napr. I. ÚS 20/02, III. ÚS 111/02, III. ÚS 75/07) sa ustálila v tom, že otázka, či v konkrétnom prípade bolo, alebo nebolo porušené právo na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov, sa skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti každého jednotlivého prípadu, a to najmä podľa týchto troch základných kritérií: zložitosť veci (1), správanie účastníka (2) a postup súdu (3). Za súčasť prvého kritéria sa považuje aj povaha veci a jej význam pre sťažovateľa.

1. Pokiaľ ide o právnu a faktickú zložitosť veci, ústavný súd konštatuje, že v namietanom prípade ide o žalobu o vrátenie daru, pričom výsledok daného konania ovplyvňuje majetkovú sféru sťažovateľky. Tento predmet sporu možno z hľadiska jeho právnej zložitosti zaradiť k štandardnej agende všeobecného súdnictva, aj keď na strane druhej ho možno z hľadiska dokazovania hodnotiť ako skutkovo zložitejší o to viac, že pôvodná navrhovateľka zomrela. Táto skutočnosť však v žiadnom prípade nemôže zmierniť dopad doterajšej dĺžky konania na namietané porušenia práv sťažovateľky.

2. Správanie sťažovateľky ako účastníčky konania neprispelo k predĺženiu doby prerokovania uvedenej veci. O tejto skutočnosti svedčí aj správanie právnej predchodkyne sťažovateľky, ktorá viacerými podaniami žiadala okresný súd o určenie termínu pojednávania, prípadne o vypočutie, a to aj s prihliadnutím na zdravotný stav. Napokon urgencie a obavy právnej predchodkyne sťažovateľky sa stali opodstatnenými, keď v júli 2004 zomrela.

3. Tretím kritériom, podľa ktorého ústavný súd hodnotil, či v uvedenom konaní došlo k zbytočným prietahom, bol postup okresného súdu. Ústavný súd poukazuje na to, že v priebehu tohto viac ako 8-ročného konania bol okresný súd viackrát nečinný, pričom v období od 15. marca 2001, keď po právoplatnosti uznesenia o oslobodení právnej predchodkyne sťažovateľky od súdnych poplatkov previedol spis do registra „C“, do 12. marca 2003, keď odporcovi doručil návrh na vyjadrenie, nekonal 2 roky. V období od 24. marca 2003, keď mu bolo doručené vyjadrenie odporcu k návrhu, do 26. januára 2006, keď určil termín pojednávania, taktiež nepostupoval tak, aby čo najskôr došlo k odstráneniu stavu právnej neistoty, pretože bol nečinný 2 roky a 10 mesiacov. Je nepochybné, že ani v období od 19. júna 2006, keď sa uskutočnilo pojednávanie, do súčasnej doby okresný súd nekoná v súlade so zabezpečením účelu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a podľa čl. 38 ods. 2 listiny, ako aj práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, keď už 2 roky a 5 mesiacov nevykonal vo veci žiaden relevantný úkon.

Vychádzajúc z uvedeného ústavný súd preto dospel k názoru, že doterajším postupom okresného súdu v konaní, ktoré je vedené pod sp. zn. 8 C 46/2001, došlo k zbytočným prietahom, a tým aj k porušeniu základného práva sťažovateľky podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a podľa čl. 38 ods. 2 listiny, ako aj práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

Ani obranu okresného súdu spočívajúcu v argumentácii o veľkom množstve prerokúvaných sporov pôvodnej zákonnej sudkyne, či o chybnjej organizácii práce súčasného zákonného sudcu ústavný súd neakceptoval. Námietka pretrvávajúceho vysokého nápadu vecí či námietka častých zmien zákonných sudcov, neprimeraného zaťaženia sudcov pri vybavovaní agendy a podobne nemá povahu okolnosti, ktorá by vylučovala alebo

znižovala zodpovednosť súdu za rozhodnutie vo veci občana, ktorý sa naň obrátil. Tieto okolnosti ústavný súd nezohľadňuje v súvislosti s pozitívnym záväzkom štátu zabezpečiť právo občana na súdne konanie bez zbytočných prieťahov (obdobne napr. III. ÚS 118/07, III. ÚS 140/07).

Pretože ústavný súd zistil porušenie základného práva sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a podľa čl. 38 ods. 2 listiny, ako aj práva na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru okresným súdom, prikázal mu, aby vo veci konal bez zbytočných prieťahov a odstránil tak stav právnej neistoty, v ktorej sa nachádza sťažovateľka domáhajúca sa rozhodnutia súdu vo svojej veci.

IV.

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

Podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadosťučinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha. Podľa ustanovenia § 56 ods. 5 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd rozhodne o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia, orgán, ktorý základné právo alebo slobodu porušil, je povinný ho vyplatiť sťažovateľovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

Sťažovateľka žiadala aj o priznanie primeraného finančného zadosťučinenia v sume 500 000 Sk z dôvodov uvedených v sťažnosti.

Cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý

vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen deklaráciu porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04, III. ÚS 127/07).

Podľa názoru ústavného súdu v tomto prípade prichádza do úvahy aj priznanie primeraného finančného zadosťučinenia.

Pri určení primeraného finančného zadosťučinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti aplikovaných Európskym súdom pre ľudské práva, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

Vzhľadom na charakter súdneho sporu a doterajšiu neprimeranú dĺžku konania zapríčinenú postupom okresného súdu ústavný súd priznal sťažovateľke finančné zadosťučinenie v sume 80 000 Sk. Zvyšnej časti uplatneného primeraného finančného zadosťučinenia nevyhovel.

Ústavný súd napokon rozhodol aj o úhrade trov konania sťažovateľky, ktoré jej právna zástupkyňa vyčíslila v celkovej sume 8 011 Sk (2 úkony právnej služby realizované v roku 2008 po 3 176 Sk – 1. prevzatie a príprava zastúpenia, 2. spísanie ústavnej sťažnosti, 2 x režijný paušál po 190 Sk, to všetko zvýšené o 19 % daň z pridanej hodnoty). Ústavný súd pri rozhodovaní o trovách konania vychádzal z výšky priemernej mzdy zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za I. polrok 2007, ktorá bola 19 056 Sk. Úhradu priznal v uplatnenej sume 8 011 Sk v súlade s vyhláškou Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov.

Priznanú úhradu trov právneho zastúpenia je okresný súd povinný zaplatiť na účet právnej zástupkyne sťažovateľky (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 OSP).

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 18. novembra 2008